

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

GLASBA

Ansambelska igra

Glasbena dela

Glasbeni projekt

Učni načrt

Izbirni predmet

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

GLASBA

Ansambelska igra

Glasbena dela

Glasbeni projekt

Nacionalni kurikularni svet
Področna kurikularna komisija za osnovno šolo
Predmetna kurikularna komisija za
glasbeno vzgojo

Učni načrt za izbirni predmet

GLASBA

Ansambelska igra

Glasbena dela

Glasbeni projekt

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA GLASBENO VZGOJO

dr. **Breda Oblak**, Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo, predsednica

mag. **Milka Ajtnik**, Zavod RS za šolstvo, strokovna tajnica

mag. **Ivan Vrbančič**, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta

dr. **Mirko Slosar**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Lidija Černuta Nowak, Gimnazija in srednja vzgojiteljska šola Ljubljana

Sonja Čibej, OŠ Grm Novo mesto

Branka Potočnik, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Izdala in založila **Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo**

Za ministrstvo dr. **Slavko Gaber**

Za zavod **Alojz Pluško**

Uredila **Zvonka Labernik**

Jezikovni pregled **Janko Potrata, Irena Labaš, Vesna Halužan**

Oblikovanje **Tanja Radež**

Prelom in tisk **Kočevski tisk d. d., Kočevje**

Drugi natis

Ljubljana, 2004

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1: 78

UČNI načrt. Izbirni predmet : program osnovnošolskega izobraževanja. Glasba : ansambelska igra, glasbena dela, glasbeni projekt / [pripravila Predmetna kurikularna komisija za glasbeno vzgojo Breda Oblak ... et al.] – 2. natis. – Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo, 2004

ISBN 961-234-321-7 (Zavod Republike Slovenije za šolstvo)
1. Oblak, Breda
214666752

Sprejeto na 33. seji Področne kurikularne komisije za osnovno šolo dne 3. 11. 1998.

Sprejeto na 28. seji Nacionalnega kurikularnega sveta dne 27. 11. 1998.

Sprejeto na 22. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 3. 12. 1998.

K a z a l o

1 Opredelitev predmeta	5
2 Splošni cilji predmeta	5
2.1 Ansambelska igra	5
2.2 Glasbena dela	6
2.3 Glasbeni projekt.....	6
3 Operativni cilji predmeta	7
3.1 Ansambelska igra	7
3.2 Glasbena dela	8
3.3 Glasbeni projekt.....	9
4 Specialnodidaktična priporočila	10
4.1 Ansambelska igra	10
4.2 Glasbena dela	11
4.3 Glasbeni projekt.....	11
Medpredmetne povezave.....	12
5 Katalog znanja	13
Standardi znanja ob zaključku predmeta	13

1 OPREDELITEV PREDMETA

Temeljni namen glasbenih izbirnih predmetov je, da učenci uresničujejo svoje interese za glasbeno umetnost in kulturo. Omogočajo ustvarjalnost in raziskovanje, kar spodbuja in navaja na trajno sodelovanje v glasbeni kulturi.

Predmeti so zasnovani po načelu individualizacije, tako da v njih lahko uspešno sodelujejo učenci z različnimi glasbenimi zmožnostmi in izkušnjami. Uresničujejo se v izbirnih predmetih kot **ansambelska igra**, **glasbena dela** in **glasbeni projekt**. Vsak od njih podpira vertikalno nadgradnjo, po drugi pa dopušča izbor posameznega enoletnega programa.

Ciljno in razvojno-procesno zasnovan učni načrt poudarja odprtost za različne glasbene in z glasbo povezane vsebine, skladne z interesi učencev in širšega kulturnega okolja šole.

Pomembno je, da učitelj postane pri glasbenih izbirnih predmetih predvsem mentor, organizator in koordinator dela, v okviru glasbenih dejavnosti pa soizvajalec in ustvarjalec.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Splošni cilji treh izbirnih glasbenih predmetov so:

- učenci ob glasbenih vrednotah uzaveščajo pomen uresničevanja višjih kulturnih potreb;
- ob glasbi se sproščajo, z njo se ukvarjajo tudi v prostem času;
- ob glasbenih in z glasbo povezanih dejavnostih razvijajo odgovornost za skupno sodelovanje ter vrednotijo dosežke.

2.1 ANSAMBELSKA IGRA

- učenci poustvarjajo vokalne, instrumentalne in vokalno-instrumentalne vsebine;
- izbirajo izvajalske sestave po svojih nagnjenjih in zmožnostih;
- navajajo se na samostojno orientacijo v izbranih partiturah in na zapis lastnih zamisli;
- izražajo ustvarjalne zamisli z zvočnimi eksperimenti, improvizacijo in glasbenim oblikovanjem – komponiranjem ter izvajanjem v razredu in javno;
- predstavljajo svoje poustvarjalne in ustvarjalne dosežke.

2.2 GLASBENA DELA

- učenci spoznajo tematske sklope različnih glasbenih slogov, zvrsti in žanrov;
- navajajo se na sprejemanje obsežnejših glasbenih del;
- ob različnih zvrsteh umetniške komunikacije (glasbene, besedne, likovne in gibno-plesne) izražajo glasbena doživetja in predstave;
- razvijajo sposobnost presoje in vrednotenja glasbenih dosežkov;
- selektivno izbirajo medijske glasbene programe in oblikujejo osebno zbirko zvočnih posnetkov;
- obiskujejo glasbene prireditve in o njih poročajo;
- iščejo informacije o glasbi v literaturi in računalniških programih.

2.3 GLASBENI PROJEKT

- učenci uresničujejo glasbene projekte, značilne za določen kulturni prostor in čas;
- oblikujejo ali poustvarjajo glasbeno predstavo, v kateri povezujejo različne umetniške zvrsti in jo posredujejo šolskemu in širšemu občinstvu;
- raziščejo določeno glasbeno področje in ga predstavijo v zbirki, šolskem glasilu ali na razstavi, npr.:
 - zapuščina ljudske glasbe, delo znanega ustvarjalca – skladatelja,
 - glasbeni poustvarjalci v posameznem okolju,
 - glasbene ustanove,
 - glasbeni motivi v likovnih delih;
- ozvočijo določeno vsebino s sodobnimi glasbenimi mediji;
- oblikujejo svoje glasbene zamisli s pomočjo računalnika.

3 OPERATIVNI CILJI PREDMETA

3.1 ANSAMBELSKA IGRA

OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> • obvladajo temeljno tehniko petja in igranja glasbil (lastna, Orffova, ljudska, elektronska ali posamezna klasična glasbila) 	<ul style="list-style-type: none"> • izbor vokalnih pevskotehničnih vaj: <ul style="list-style-type: none"> – dihalne vaje – vaje za dikcijo – oblikovanje vokalov • urjenje motorike in koordinacije gibov na lastnih glasbilih kot podpora instrumentalni igri (ploskanje, tleskanje, trkanje, topotanje ...) • tehnične vaje za posamezna glasbila
<ul style="list-style-type: none"> • se orientirajo v prirejenih in klasičnih glasbenih zapisih 	<ul style="list-style-type: none"> • simboli, ki so v partituri
<ul style="list-style-type: none"> • znajo doživeto in estetsko izvajati spored instrumentalnih in vokalno-instrumentalnih skladb 	<ul style="list-style-type: none"> • izbor iz predlagane literature: <ul style="list-style-type: none"> – originalni zapisi – priredbe skladb klasične glasbe – priredbe jazzovske glasbe – priredbe popularne glasbe
<ul style="list-style-type: none"> • estetsko poustvarijo izvajan program 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretacijske oznake: <ul style="list-style-type: none"> – dinamika – agogika – tempo – izraznost – fraziranje
<ul style="list-style-type: none"> • znajo eksperimentirati z glasovi in glasbili 	<ul style="list-style-type: none"> • oblikovanje lastne zvočne zamisli in zapis
<ul style="list-style-type: none"> • oblikujejo lastne spremljave na dano besedno ali melodično vsebino 	<ul style="list-style-type: none"> • izbor: <ul style="list-style-type: none"> – besedil ljudskih in umetnih pesmi – instrumentalnih skladb
<ul style="list-style-type: none"> • improvizirajo ritmične in melodične vsebine 	
<ul style="list-style-type: none"> • skladajo (komponirajo) različne glasbene oblike 	<ul style="list-style-type: none"> • oblikujejo pesem, popevko, variacije, rondo, miniature ...
<ul style="list-style-type: none"> • pozorno poslušajo in vrednotijo izvajane ter ustvarjene primere 	<ul style="list-style-type: none"> • kritična diskusija o celotni vsebini, o ustvarjenih in izvedbenih značilnostih
<ul style="list-style-type: none"> • oblikujejo spored kakovostnejših dosežkov in jih predstavijo na javnem nastopu ali v razredu 	<ul style="list-style-type: none"> • oblikovanje samostojnega ali v druge prireditve vključenega programa v šoli ali zunaj nje

3.2 GLASBENA DELA

OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> • poglobijo sposobnosti doživljajske in analitične recepcije 	<ul style="list-style-type: none"> • transpozicija doživetij in predstav v drugih oblikah umetniške komunikacije
<ul style="list-style-type: none"> • receptivno razlikujejo vokalno, vokalno-instrumentalno in instrumentalno glasbo 	<ul style="list-style-type: none"> • pesem • pesem brez besed • samospev
<ul style="list-style-type: none"> • razvijajo sposobnosti aktivnega sprejemanja daljših glasbenih del • razlikujejo zvočne barve • se orientirajo v temeljnih oblikovnih značilnostih 	<ul style="list-style-type: none"> • suita (stari plesi) • sonata • godalni kvartet • simfonija • koncert
<ul style="list-style-type: none"> • razumejo sintezo besed ne in glasbene umetnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • kantata (ali pasijon ali oratorij) • opera • musical (ali opereta)
<ul style="list-style-type: none"> • poglobijo odnos do ljudske glasbene zapuščine • spoznajo ljudsko glasbeno zapuščino različnih narodov 	<ul style="list-style-type: none"> • zvočni zapisi slovenskih ljudskih avtohtonih pesmi in priredb • skladbe ustvarjalcev s citati iz ljudske glasbe
<ul style="list-style-type: none"> • oblikujejo merila in vrednotijo posamezne glasbene dosežke 	<ul style="list-style-type: none"> • selektiven kakovosten izbor zvočnih posnetkov • obisk treh glasbenih prireditev: <ul style="list-style-type: none"> – opera ali balet – koncert – dobra zabavnoglasbena prireditev
<ul style="list-style-type: none"> • znajo uporabljati informacije v priročni literaturi in računalniških programih 	<ul style="list-style-type: none"> • glasbeni slovar • glasbeni leksikon • komentarji glasbenih prireditev in zvočnih posnetkov • računalniški programi o ustvarjalcih in glasbenih delih

3.3 GLASBENI PROJEKT

Glasbeni projekti so sinteza različnih dejavnosti, kjer učenci na različnih ravneh uresničujejo svojo ustvarjalnost. Zajemajo glasbeno produkcijo, poustvarjalnost in ustvarjalno raziskovanje ter vrednotenje. Poudarjene so medpredmetne povezave. So vzorec odprtosti učnega načrta in rastejo iz potreb posameznih kulturnih okolij ter časa.

Spodbude za oblikovanje glasbenih projektov

OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
Učenci:	
<ul style="list-style-type: none"> • izvedejo glasbeno ali z glasbo povezano predstavo (lutkovno, dramsko) 	<ul style="list-style-type: none"> • spevoigra • glasbena pravljica • musical
<ul style="list-style-type: none"> • z lastnimi glasbenimi idejami ali z obstoječo glasbeno literaturo ozvočijo video film, šolski radijski program 	<ul style="list-style-type: none"> • zvočna oprema video filma • glasbena oprema šolskih radijskih oddaj
<ul style="list-style-type: none"> • raziščejo, predstavijo ali objavijo glasbeno zapuščino v svojem okolju 	<ul style="list-style-type: none"> • ljudska glasbila in zvočila • ljudske pesmi • posnetki ljudskih pevcev in godcev • ljudski plesi in folklorne skupine
<ul style="list-style-type: none"> • raziščejo določeno glasbeno dejavnost posameznikov ali ustanov v svojem okolju (obisk znanega skladatelja ali izvajalca) 	<ul style="list-style-type: none"> • znani glasbeni ustvarjalec in njegova dela • pogled v skladateljevo delavnico • znani glasbeni poustvarjalec in njegovi dosežki • delo in dosežki znanega pevskega zbora • delo in dosežki znanega orkestra • dejavnost glasbene šole • drugo: Glasbena mladina, Opera
<ul style="list-style-type: none"> • pripravijo razstavo likovnih del z glasbenimi motivi in jo primerno ozvočijo 	<ul style="list-style-type: none"> • likovni izdelki učencev na glasbeno tematiko • razstava reprodukcij velikih likovnih ustvarjalcev na glasbeno tematiko
<ul style="list-style-type: none"> • izdelajo in predstavijo program računalniško oblikovanih glasbenih vsebin 	

4 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Naslovi glasbenih izbirnih predmetov in njihovi operativni cilji kažejo, da je pri **ansambelski igri** v ospredju izvajanje in ustvarjanje, pri **glasbenih delih** aktivno sprejemanje, pri **glasbenih projektih** pa sinteza različnih glasbenih dejavnosti in raziskovanje. Vsi trije predmeti vključujejo tudi ustvarjalnost kot neločljivi del umetnosti.

4.1 ANSAMBELSKA IGRA

Raziskave kažejo, da učence in mladostnike zelo zanima instrumentalno izvajanje, samostojno ali v povezavi s petjem. Izbirni predmet ansambelska igra jim mora omogočiti, da svoje interese uresničijo z dosežki, ki jih lahko predstavijo drugim. Nastopi so značilna oblika umetniškega glasbenega udejstvovanja. Učitelji prilagodijo program različnim individualnim možnostim in interesom učencev. Glede na to oblikujejo program glasbenega projekta in jim razdelijo naloge.

Med inštrumenti so naštetna lastna, improvizirana, Orffova, ljudska, elektronska in posamezna klasična glasbila. Učitelj (mentor) jih povezuje, tako da so barvno usklajena in vsebinsko primerna. Lastna glasbila (ploskanje, topotanje, tleskanje ...) so primerna za urjenje in sinhronizacijo motorike, njihova kombinacija pa se prilega tudi ritmično poudarjenim vsebinam.

Pri Orffovih glasbilih izhajamo iz Orffovih pristopov, temelječih na ostinatih in bordunih, ki s ponavljanjem omogočajo hitre dosežke, v kombinaciji glasbil pa pestro barvitost in sozvočja. Tudi pri izbiri Orffovih glasbil je pomembno, da upoštevamo estetska načela in skladnost z vsebino. Pri tem se odločimo za posamezen sklop ritmičnih, melodičnih ali ritmičnomelodičnih glasbil. Upoštevamo tehniko igranja, ki zagotavlja sproščeno igro in kakovosten ton.

Ljudska glasbila (nekatera lahko izdelamo tudi z učenci) povežemo s slovensko glasbeno zapuščino: pesmi, izštevance, reki, plesi.

Elektronska glasbila predstavljajo sodobno sredstvo, ki lahko predstavljajo po svoji zvočnosti in mnogih različnih možnih kombinacijah samostojen način spremljave ali izvedbe. Če se odločamo za dodatne inštrumente, jih je treba zelo tenkočutno izbirati.

Pri posameznih klasičnih glasbilih mislimo predvsem na učence glasbenih šol, ki jih lahko vključimo v ansambelsko igro s tistim inštrumentom, ki se ga učijo.

Ansambelska igra potrebuje pristope, ki so primerni za skupinsko delo in omogočajo dobre rezultate. Vsak posameznik igra določen inštrument ali ga zamenja z drugim, hkrati pa je po možnosti tudi pevec ali izvajalec ritmičnih besedil.

Učenci, ki se bodo odločali za ta predmet, se bodo po najbolj naravni poti seznanili z glasbenimi zapisi. Spoznali jih bodo ob neposrednem izvajanju, kar pomeni, da predmeta ne smemo spremeniti v glasbeno teorijo.

4.2 GLASBENA DELA

Predmet je lahko nadaljevanje ansambelske igre, s tem da jo nadgrajuje z aktivno recepcijo umetniške literature. Lahko pa je tudi samostojen predmet z istim ciljem, ki poudarja vzgojo poslušalcev in obiskovalcev glasbenih prireditev. Daje možnost, da se učenci v aktivnem delu seznanijo z umetniško literaturo večjih razsežnosti.

Pomembno je, da učitelj pripravi izbor konkretnih skladb in zanje predvidi raznolike pristope, ki ob poslušanju omogočajo pozornost in zbranost. Raznolikost se nanaša na izmenjavo komunikacij v glasbi, besedi, likovnem izražanju ali skladno z interesi tudi v gibno-plesni obliki. Izmenjujemo jih tako, da se ujemajo z vsebino in da preprečujejo stereotipnost. Pri izboru konkretnih glasbenih del ne povečujemo števila primerov, temveč raje povečamo število poslušanj istega dela, in to z različnimi spodbudami.

Osrednji cilj tega predmeta je, da učenci z interesom obiskujejo kakovostne glasbene prireditve, zato jih vključujemo v neposredni program. Obenem pa je pomembno, da spoznajo model dobrih zvočnih posnetkov, ki jim bo pomagal oblikovati osebno glasbeno zbirko.

4.3 GLASBENI PROJEKT

Projekt zahteva podroben načrt, pri katerem s svojimi predlogi sodelujejo tudi učenci. Predlogi ali spodbude za oblikovanje projekta so v prvi vrsti pomoč, da se lahko konkretno odločimo za posamezno dejavnost in z njo povezano vsebino.

Učitelj opravlja svojo mentorsko nalogo tako, da učence pri glasbenih dejavnostih organizacijsko povezuje, obenem pa skrbi, da so projekti kakovostno izdelani in predstavljeni javnosti. Glasbeni projekt podpira socializacijo na najvišji možni ravni in povezuje različna predmetna in druga področja v šoli ter zunaj nje, ki so sinteza različnih dejavnosti in vsebin.

Tudi glasbeni projekt je načrtovana nadgradnja predhodnih glasbenih izbirnih predmetov, saj v svojih oblikah predvideva izvajalsko ustvarjalne dejavnosti in umetniška glasbena dela.

Lahko je samostojen program, ki aktivira učence v skladu z njihovimi interesi in predhodnimi izkušnjami.

MEDPREDMETNE POVEZAVE

Medpredmetne povezave izvirajo iz temeljne glasbene dejavnosti posameznega predmeta in izbranih vsebin.

Ansambelska igra

- se intenzivno povezuje s področjem izvajanja in ustvarjalnosti pri predmetu glasba;
- se povezuje z materinščino in tujimi jeziki;
- se povezuje s književnostjo in življenjskim okoljem;
- omogoča doživetja in predstave, ki jih učenci izražajo v drugih oblikah umetniške komunikacije;
- se povezuje s predmeti v glasbeni šoli;
- je sredstvo pomoči z glasbo – muzikoterapija.

Glasbena dela

- so po svoji temeljni dejavnosti povezana z aktivnim poslušanjem pri predmetu glasba;
- so prek vsebin tako kot ansambelska igra povezana tudi z mnogimi drugimi predmetnimi področji (vzgoja za medije ...).

Glasbeni projekti

- se povezujejo z vsemi področji predmeta glasbe, z vsemi drugimi šolskimi predmeti (ples, računalništvo, etnologija ...) pa skladno z izborom projekta.

5 KATALOG ZNANJA

STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU PREDMETA

Učenci ob zaključku predmeta **ansambelska igra:**

- obvladajo repertoar instrumentalnih vsebin v skladu s posamezno zasedbo v ansamblu;
- obvladajo temeljno orientacijo v glasbenem zapisu.

Učenci po zaključku predmeta **glasbena dela:**

- poznajo izbor skladb;
- razumejo temeljne značilnosti večjih glasbenih oblik;
- prepoznajo zasedbe skladb in njihove ustvarjalce;
- poznajo temeljne informacije o glasbenih ustvarjalcih in poustvarjalcih.

Učenci po zaključku **glasbenega projekta:**

- obvladajo različne pristope pri raziskovanju določenega glasbenega projekta in njegove predstavitve;
- poznajo organizacijo, vsebino, dejavnosti, sestavine in izvedbo določenega glasbenega projekta.

Minimalni standardi

znanja pomenijo učenčevo aktivno sodelovanje pri lažjih nalogah, ki predstavljajo pri **ansambelski igri** preprostejše izvedbe. Pri **glasbenih delih** se omejijo na doživljajsko recepcijo, pri **glasbenih projektih** pa na enostavnejše organizacijske naloge, ki poudarjajo odgovornost za skupinsko delo.

